Eſt ⁊ alia de eo qui mentitus eſt in etate.
vt.C.de his qui ve.eta.impe.l.ſi.
Eſt ⁊ alia de eo qui habet annos.xx.⁊ filios
quinqꝫ.quoꝝ quilibet pro vno anno repu;
tatur.vt.ff.de mi.l.ij. Et nota ꝙ omnes ſu;
pradicte non vere pſcriptiones dicunt̃ ſꝫ po;
tius exceptiones

Preſcriptio.xxvij.ãnoꝝ

Eſt preſcriptio.xxvij.annorum q̃ iuuat̃ is
contra quẽ minor in iure reſtitui poſtulat.

Preſcriptio.xxx.annoꝝ

Eſt preſcriptio.xxx.annorum quando poſſi
deo rem alienam ſine titulo ⁊ mala fide vel e;
contra ſi res fuerit viciosa .non tamen ſi res
fuerit religioſa ſacra vel publica communi
vſui vel publico deputata.tales enim non p̃
ſcribuntur.vt.C.de preſcrip.xxx.vel.xl.annoꝝ
in ru.⁊ nigro.Alia eſt de ecclia regia vel ho
norabili loco.vt in autent̃.de alie.emphi.§.
non eſt.Alia eſt de ſacroſan.eccli.autẽ.quas
actiones

Preſcriptio xl.annoꝝ

Eſt preſcriptio.xl.annorum que habet lo;
cum in ypothecaria quando creditor aliq̃m
rem debitoris poſſidet que eſt ei obligata.tũc
enim.xl.annorum ſpacio preſcribit̃ nõ mino
ri.licꝫ extraneus breuiori tempore pſcribat.ſ.
ſpacio.xxx.annorum.vt.C.de preſcrip.xxx.vel
xl.annorum.l.cum notiſſimi
Item hec preſcriptio habet locum in omib⁹
actionibus quaꝝ preſcriptio eſt interrupta li
te cõteſta.ille enim non extinguunt̃.xl.ãnis.
ſecus ſi alio modo eſſꝫ interrupta.vt quia de
ſinit poſſidere.vt.C.eo.l.vlt̃.de quo dic vt ſu;
pra notaui
Item in rebus ecclіaſticis nõ ſacris ⁊ immo;
bilibus habet locũ hec pſcriptio.xl.annoꝝ.C.
de ſacroſan.eccl̃.aut̃.q̃s actiões

Preſcriptio.l.annoꝝ

Eſt preſcriptio.l.annorꝫ vt non ordinetur
dyaconiſſa.vt.C.de epiſ.⁊ cleri.autent̃.dya;
coniſſa.Alia eſt in autentica habita.C.ne fi.
pro patre

Preſcriptio.lx.ãnoꝝ

Eſt pſcriptio.lx.annoꝝ ſcꝫ de eo q̃ arrogat̃ p
pncipem.vt.ff.de adopt̃.l.iij.

Preſcriptio.lxx.ãnoꝝ

Eſt preſcriptio.lxx.annoꝝ q̃ excuſat a tutelꝭ
⁊ honoribus vocatos.ff.de iure immunita
tis.l.maiores.lxx.annis a tutelꝭ ⁊ munerib⁹
vacant.ſed qui ingreſſus eſt.lxx.annum nõ;
dum egreſſus hac vacatione non vtetur.q̃a
nõ videtur maior.lxx.annis qui agit.lxx.an;
num

Preſcriptio cẽtum ãnoꝝ

Eſt pſcriptio centũ annoꝝ q̃ cõpetit ſoluꝫ
rõe ciuitati ⁊ eccl̃ie.vt.C.de ſacroſan.eccl̃.l.vt
inter diuinũ.⁊ aut̃.q̃s actões

Perpetua preſcriptio

Perpetua preſcriptio eſt ſine tp̃is pfiniti
one.ſcꝫ in feudis.in ꝯſti.feudoꝝ.l.imperialeꝫ
decet ſolertiam ⁊c.

Tractatus preſcriptionũ explicit

Incipit tractat⁹ breuis de arbitris et arbitratoribus

Circa materiam
arbitrorum Notandũ ꝙ arbi;
trorum quidam eſt electus cuꝫ
pena vel cum aliquo alio loco
pene vt per ſtipulationẽ vel cuꝫ pignoribus
quod habet̃ loco pene. vt.ff.de arbitris.l.liti;
gatores.§.ꝙ ait pretor.⁊.l.diem proferre.in fi;
ne.cum.l.ſequẽti.Arbiter etiã eligitur vt per
viam iudicioꝝ cognoſcat ⁊ iudicet.de tali ar
bitrio dicit̃ ꝙ arbitria ad inſtar iudiciorum
ſunt redacta.vt.ff.de arbitris.le.j.predictus
arbiter perhibetur eligi cum iuramento ⁊ pe
na vel aliquo quod ſit loco pene.ſm.l.auten
tica decernimus.C.de arbitris.Nec valet ra
tione pene vtile per inutile non vicietur.ſꝫ de
iure canonico nõ debet dici inutile ꝓpter iu;
ramentũ.q2 omne iuramentũ ſeruandũ eſt.
extra de iureiurã.cũ ꝯtingat.Inde ergo eſt di
cendũ de iure ciuili.q̃a lex ciuilis quandoqꝫ
ſuccumbit canoni.vt.C.de ſacroſan.eccl̃.l.p;
uilegia.vbi tangit̃ ſalutem anime.Iuxta illd
quod no.ff.de offi.preſi.l.illud
Item predictus arbiter poſtq̃ꝫ ſuſcepit in ſe
arbitrium cogitur cognoſcere ⁊ ſententiam
proferre.vt.ff.de arbi.l.iij.§.j.

Item ſi male iudicat facit litem ſuã. vt. C. de pact. ſi quis in conſcribendo. in fi. ⁊ inſtit. de obli. que ex quaſi delic. in pꝛincipio.

Item ab eius ſententia nõ appellat. C. e. l. j.

Item ſi corã tali arbitro cum pena vel cum aliquo qđ ſit loco pene electo moꝛe iudicioꝝ cognoſcente aliquid actũ fuerit qđ facit queſtionem recipit cõfeſſum vel teſtibus depoſitum ſeu teſtificatũ. partes poſtea poterunt illis vti ⁊ valebunt coraꝫ iudicibꝰ oꝛdinarijs pꝛout habet. C. de arbi. l. cum antea. §. fi. de teſti. le. fi. Et hoc eſt verũ ſi hec pꝛedicta rite facta ſunt corã arbitro. ſi eniꝫ teſtes iurauerũt die feriata in honoꝛẽ dei non valebũt depoſitiones. vt. C. de feri. l. omnes. ⁊ l. fi. ⁊ ff. de arb. ſi feriatis. Idem ſi iurauerunt parte abſente non ꝑ contumaciã. vt. C. de teſti. l. fi. ⁊ l. ſi qñ in fine. Idem ſi iurauerũt coꝛam arbitro. vt no. de iudi. C. de iura. calum. aut. pꝛincipales.

Item a ſentẽtia talis arbitri non recurritur ad arbitrium boni viri. ⁊ ſic intelligitur. ff. de arbi. l. diem pꝛoferre. §. ſtari. ⁊ l. i compꝛomiſſis. ⁊ ff. pro ſocio. l. ſi ſocietatem. §. arbitroꝛuꝫ. licet alteri partiuꝫ diſpliceat ſententia ſoluat penam vel intereſſe ſi pena ibi non fuit ſꝫ aliquid loco pene ⁊ erit libera. et ſic intelligit. ff. de arbi. l. diem pꝛoferre. §. ſtari. ad penam autem vel intereſſe ſi petatur poteſt opponi exceptio. Pꝛimo ſi ſententia fuerit contra legem vel ſi non fuerit ſolenniter vel rite lata. vt no. in. §. ſtari. ⁊ C. e. l. iij.

Item ſi ſentẽtia fuerit penalis. vt. no. ff. eo. le. ita demũ. ⁊. C. qñ puo. nõ ẽ neceſſe. l. penales.

Item ſi arbiter factꝰ eſt inimicꝰ cum diceretur ne vltra procederet ⁊ nihilominꝰ ſententiam tulit. vt. ff. eo. l. diſtinguemꝰ. §. cũ q̃dem

Item ſi in integrũ reſtitutio vendicet ſibi locum. C. ex quibus cauſis maioꝛes. l. ij. Arbitroꝛum quideꝫ alter eſt ſine pena ⁊ ſine aliq̃ loco pene ſed ex nudo pacto electus vt moꝛe iudicioꝛũ pꝛocedat ſiue cognoſcat ⁊ iudicet. habetur. C. de arbi. l. cum antea. pꝛedictus arbiter non debꝫ cogi arbitrari. quia partes inuicem non ſunt aſtricte ſtare eius ſententie. arg. ff. eo. l. litigatoꝛes. §. j. ⁊ le. non diſtinguemus. §. j. Item ſi talis arbiter cognouerit ⁊ ſententiam tulerit rite ⁊ legitime ⁊ alter infra decem dies contradicit pꝛo nihilo erit ſententia. ſi autem partes emologentur ſententiam expꝛeſſe vel tacite per ſilentium deceꝫ dierum. tunc oꝛnetur actio ⁊ exceptio ex illa ſententia. vt. C. e. l. ne in arbitris. in fine. ⁊ l. ſequẽti. Recte dicitur ꝙ pacto nudo electus fuerit talis arbiter. quia alias non oꝛnet actio nec exceptio. iuxta illud quod no. C. e. l. cum antea. ſuper verbo. noſtro nomine. vt. ff. de re iudi. l. a diuo pio. in pꝛincipio ſuper verbo. arbitroꝛum. ⁊ no. Azo in de excep. rei iudi.

Item pꝛedictus arbiter ſi male iudicet non credo ꝙ facit litem ſuã. quia ſententia pꝛo nihilo eſt. ⁊ alter contradicat. quia ſibi licitum eſt contradicere infra decẽ dies vt dictũ eſt

Item ab eo non appellatur vt apparet per ſupꝛadicta ⁊. C. e. l. j.

Item illud quod dictũ eſt ſupꝛa de compꝛomiſſario cum pena electo ⁊ moꝛe iudicioꝛuꝫ cognoſcente ſcꝫ ꝙ actitata coꝛam eo rite ⁊ legitime habita valeant corã iudice oꝛdinario

Idem poteſt dici ⁊ de iſto arbitro ex nudo pacto electo vt moꝛe iudicioꝛuꝫ cognoſcat et pꝛocedat cũ eadem ſit ratio. C. de arbi. l. cum antea. in fine. de teſti. le. fi. verbum. Compꝛomiſſarius large debet intelligi ſiue compꝛomiſſum fuerat cum pena vł cuꝫ alio loco pene. ſiue cuꝫ pacto nudo dũ tamen moꝛe iudicioꝛum cognoſcat. licet tũc impꝛopꝛie ibi ponatur verbũ compꝛomiſſarius

Item a tali arbitro nudo pacto electo ſeu ab eius ſñia non recurret ad arbitriũ boni viri vt ſatis apparet ex pꝛedictis

Itẽ arbitroꝝ q̃ dẽ electꝰ eſt a ptibꝰ ñ vt moꝛe iudicioꝝ cognoſcat ſꝫ vt q̃ſ amicꝰ int̃ partes oꝛdinet ⁊ diſponat. et ille dꝛ arbitratoꝛ. vt ff. ꝑ ſocio. l. ſocietatẽ. §. arbitroꝝ duo ſũt genera. ⁊ etiã dicit amicꝰ cõmunis. vt ea. l. in pñc. et talꝭ vulgariter vocat arbitratoꝛ ſeu amicabilis cõpoſitoꝛ. ff. pro ſocio. l. ij. ⁊ l. ſocietatem cum. iuj. legibus ſe. C. de ꝯtrahẽ. emp. l. fi. ⁊ ff. eo. l. hec venditio. in pꝛin. Item de iſto arbitro ſeu amico electo nõ habet mentio. ff. de arbi. niſi tantũ. in. l. i dẽ pomponiꝰ. §. recepiſſe ſed in glo. eiuſdẽ tituli habet de eo mentio in dicto. §. ⁊ in. l. pedius. §. j. in. l. ſed ſi in ſeruum. §. ſi quis iudex. ⁊ l. in compꝛomiſſo. ⁊ l. penꝉt.

Item de tali arbitro ſeu arbitratore ſcias
ꝙ arbitrator poteſt eligi de iure ⁊ cum ſacra
mento. C. de ſecū. nup. l. hac edictali. §. his illō
adiungimus

Item predictus arbitrator poteſt cogi arbi-
trari poſtq̄ʒ in ſe ſuſcepit arbitriū ſi tamē cū
pena ſit electus vel cū aliquo alio quod ſit lo
co pene. vt no. C. de cōtrahen. emptī. l. fi. in fine.

Idem crederē ꝙ cogeretꝰ arbitrari ſi arbitri-
um ſuſcepit etiā ſi non eſſet ibi aliqua pena
ſi arbitrator in tali re fuit electus in qua ꝑla-
to ſuo arbitrio ſtatim oriretur actio ⁊ excep-
tio. vt verbi gratia infra in predicta. l. q̄ poſt
q̄ʒ conſenſus interuenit inter parteſ. quia cer
ta res empta eſſe. ſed preciū fuit collatum ī ar
bitrium alteriꝰ. certe illo arbitrante de precio
oriretur actio ex empto ⁊ vendito. vt ibi. ⁊ in
ſti. de emp. ⁊ vendit. §. ſed noſtra. ⁊ ſic debʒ co
gi talis arbiter ſeu cōmunis amicꝰ electus.
quia eius dictū ſeu arbitriū ſeu edictum nō
erit deluſorium nec ſuperuacuū. licet hincin
de nulla pena promiſſa fuerat. nec aliquid lo
co pene interuenerit. Item talis arbitra
tor ſi male iudicat non facit litem ſuā. quia
mores iudiciorū non cognoſcit. ⁊ quia plus
vel minꝰ poteſt dari alteri q̄ʒ forte de iure da
ri debet. vt no. ff. de arbi. l. ſed ſi in ſeruum. §. ſi
quis iudex

Item nec a tali arbitro appellatꝰ cum nec ab
alijs duobus ſupradictis arbitris appelletur
de quibus magis videretur

Item dico ꝙ atteſtationes habite coram ta-
li arbitratore qui more iudiciorum non co-
gnoſcit non valebunt corā iudice ordinario
cum nec aliqua lex hoc dicit nec ratio iuris
hoc dictat. quia talis arbiter more iudiciorū
non procedit ſed vt cōmunis amicus parteſ
ad concordiā reducit ⁊ etiā die feriata ī hono
rem dei poteſt hoc facere. ⁊ ſuper hoc multi
dicunt ⁊ credunt cōtra ⁊ male

Item a tali arbitro ſi iniquū videtꝰ poteſt re-
curri ad arbitriū boni viri. vt. ff. ꝓ ſocio. l. vni
de. ⁊ l. irruere. ⁊ bonus vir dicitꝰ iudex. vt. ff. ḋ
verboꝝ oblig. l. cōtinuus. §. cū ita. ⁊ debet fie-
ri recurſus ope exceptionis vel replicationiſ
vt apparet manifeſte. ff. pro ſocio. l. vnde ſi ner
ue. vq̄ dicitꝰ iniquū arbitriū corrigitꝰ ꝑ bone
fidei iudiciū. quod debet ibi intelligi per mo
dum exceptionis vel replicatōnis in iudicio
actionis ꝓ ſocio vt faciat ibi ad titulū ⁊ vt
ad proxima fiat relatio. quia in lege ꝑrima
fit mentio de accuſatione ꝓ ſocio vt ſi reꝰ cre
dat ſe grauatū ex arbitrio ſeu dicto arbitra-
torum taceat. ⁊ quando agetꝰ contra eū po-
teſt excipiendo cōqueri de iniquitate arbitra
torum. ⁊ ſic corrigetur eius iniquitas

Item ſi actor credit ſe grauatū agat ſua acti
one ſi quam habet ac ſi arbiter ille non ꝓnū-
ciaſſet. Et tūc ſi reus excipiat ḋ arbitrio actor
poterit replicare de eius iniquitate. ⁊ ſic pote
rit quiſq̄ʒ eorū recurrere ad arbitriū boni vi-
ri infra tempꝰ infra qḋ poteſt quis excipere
⁊ replicare ad arbitriū boni viri nec obſtat. ff.
de arbi. nō diſtinguemꝰ. §. cum quidem. vbi
videtur ꝙ recurſus eſt quedā ſpecies appellā
di. ⁊ ſic videretꝰ ꝙ ſolū infra decē dies deberet
recurri. ſicut alias infra decē dies debet appel
lari. vt. C. de appel. autentꝰ. hodie. ſed dico ꝙ ille
§. non loquitur de arbitratore ſed de arbitro.
qui more iudiciorum cognoſcit a cuius ſen-
tentia non recurritꝰ ad arbitriū boni viri. vt
dictum eſt.

Item ibi non loquitꝰ de recurſu ſed de excep-
tione doli que opponitꝰ contra agentem ⁊ pe-
nam que exceptio doli licet ibi dicatur velut
ſpecies appellandi non eſt tamē appellatio cū
ipſa perpetuo durat. vt. ff. de except. doli. l. pu
re. §. finali. Sic ergo ⁊ in recurſu ſi fiat per ex-
ceptionē durabit ꝑpetuo. Si ꝑ modum re-
plicatiōis tūc durabit q̄ʒdiu illa accuſatō iu
xta quā fit replicatio. nec obſtat etiā. C. ḋ arbi.
l. cū antea. vbi dicitꝰ ꝙ ſilentiū decē dieꝝ indu
cit actionē. videtꝰ ergo debere recurri ſed dico
ꝙ ibi cognouit more iudicioꝝ ⁊ ex nudo pa-
cto arbitꝰ. ibi fuit electꝰ a quo non recurritur
ad arbitriū boni viri. vt dictū eſt. imo infra
decē dies ſufficeret contradicere illi ſcilicʒ ſen
tentie. ⁊ tunc pro nihilo eſt lata

Item eſt notandū ꝙ qui recurrit nō pro
pterea in penā incidit. ar. ff. de ope. lib. l. ſi liber
tus ita iurauerit. recurrit enī lege ꝑmittēte. ⁊
ſic penā nō debet habere. vt. C. de adulꝰ. l. gra
cus. ⁊ facit. l. locati. l. q̄ro. §. interlocutorē. ⁊ de
verbo. ob. l. quidam cū filium. §. in eo autem.

Sed an futuro recurſui poſſit renūciari ſcꝫ
anteq̄ꝫ cōpetat dico ꝙ nō quia iuri qđ nōdū
compenit ſimpliciṫ renunciari non poteſt. vt
ff. de ſucceſſo. edicto. l. j. §. decretalis. ꝛ de le. li. ſi
ita ſit reſcrip. §. j. Sed an ꝑ pactū videṫ ꝙ nō
poſſit renūciari. quia ꝓpter iniquitatē recur
ritur. dolo aūt futuro etiā ꝑ pactū renuncia
ri non poteſt. vt. ff. đ pac. l. ſi vn9. §. illud. ſꝫ ar.
ↄ̄ra. C. de tempo. appel. l. fi. §. j. Sed dici poteſt
ꝙ pactū non valet ſi fiat expreſſe ne recurraṫ
ad dolum arbitratorū ad bonum viꝝ. ſed ſi
fiat pactū generaliter ne recurraṫ valꝫ tale ge
nerale pactū. vt. ff. de pac. l. iuriſgentiū. §. ſed ꝛ
ſi quis pactus ſit. ꝛ. l. ſi vn9. §. illud. ar. ↄ̄tra. C
de arbi. l. cuꝫ antea. circa ṗncipium vbi diciṫ
ꝙ ſi quis emologauerit ſentētiā arbitri poſt
q̄ꝫ lata eſt non ſolū exceptio dabiṫ ſꝫ et actio.
quaſi dicat ꝙ emologatio facta ante ſenten-
tiam nihil opereṫ. q2 qui de vno dicit de alio
negat. ar. ff. ſoluto matrimonio. l. cum dotꝫ.
in ṗn. Sed dico ꝙ ibi loquiṫ de arbitro qui
nudo pacto elect9 per viā iudicioꝝ cognouit
cui9 ſententia ad hoc ꝙ teneat oportet ꝙ fue
rit emologata tacite vel expreſſe. Poſtq̄ꝫ la-
ta fuerit anteq̄ꝫ enim lata ſit emologari non
poteſt. quia ibi ille arbiter ex nudo pacto fu-
it elect9 ꝛ ſi pactū emologatuꝫ eſſet nudū tūc
tam ſentētia eſſet nuda q̄ꝫ pacta. ꝛ ſic nō poſ-
ſet ſe iurare nec vnū veſtiri ab alio de iure ci-
uili. Item ſi idē pactū emologatū foret ibi ꝑ
ſtipulationē ante latam ſniam ꝑ arbitruꝫ ta
lem nudo pacto electū tunc recte res trāſiret
in naturā arbitri cuꝫ pena electa ꝛ emologa-
tio nō haberet locū lata ſentētia nec etiam re-
curſus ſic haberet locū. ff. de arbi. l. diē ꝓferre.
§. ſtari. quia tūc nec dareṫ actio nec exceptio
ex ſententia. ſed ageret ſolū vigore ſtipulatio
nis ad intereſſe. e. l. in fi. ꝛ. l. ſequen. vel forte vt
credo poſſꝫ dici probabiliter ꝙ ſi renunciatū
fuit per pactū generaliter futuro recurſui. ꝙ
valet pactū in illis in q̇bus ille arbiter ſeu cō
munis amicus arbitratus fuit male ex cul-
pa imperitie. Vel alio quoquo modo excep
to dolo. ſed ſi ex dolo arbitratus fuerit. male
pactum in hoc nō modo tenet quin propter
dolum illuꝫ ꝛ ſolū propter dolū poſſit recur-
ri ad bonum virū. doloſa enim ſub generali-
tate pacti non videntur contineri nec eſſe ꝑ-
miſſa. ar. ff. de pact. l. tres fratres. ꝛ. C. de tranſ-
ac. l. iiij. licet illa lex loquatur in dolo preterito
ſed eadem ratō ꝛ maior videtur in futuro ne
quis irritetur ad malū. ꝛ ẜm hoc in ſumma
ſimpliciter recurſui futuro renunciari non
valet. Si tamen generaliter fiat ſuper recur-
ſu futuro pactum ſcilicet ne recurratur vale
bit in his in quibus inique arbitratus fuerit
nec obſtabit pactum quin poſſit recurri q̄n-
tum ad dolum tantūmodo.
Item eſt notandū ꝙ ſententia arbitratoruꝫ
eſt quedam tranſactio. vt no. in autentica. vt
diffe. iudi. §. ſi vero contigerit. colľ. ix. Et ita in
die dominica poteſt talis arbitrator cogno-
ſcere ꝛ arbitrari. vt ſupra de ferijs. l. finali. ꝛ đ
die vel de nocte. vt. C. de tranſact. l. non mino
re. Et ſic de pluribus alijs ſolennitatibus iu-
ris. que licite fiunt in ſententijs iudicum. ꝛ ꝑ
conſequens in ſententijs arbitroruꝫ. que ad
inſtar iudiciorum ſunt redacta. l. j. ff. de arbi.
neceſſario obſeruantur. ꝛ locuꝫ habeāt ī iſtiſ
arbitris. Nam in his qui vt arbitratores et
vt communes amici electi ſunt illa non ſunt
neceſſario obſeruanda. ꝛ ſuper hoc multi er
rant. ꝛ vtuntur quandoq̄ꝫ verbis ſuperfluiſ
iudicando arbitria. ꝛc.

Explicit tractatus domini Petri Iaco
bi doctoris legum monte peſſelano

Incipiunt differentie legum et canonum domini Galnani de Bononia.

SEcundum cano
nes ante ſententiaꝫ poteſt appel-
lari ẜm leges nō niſi in certis ca-
ſibus. de appel. ſuper eo. Et vt pl9
liqueat dic ꝙ ẜm canoneſ poteſt appellari añ
ſniam a grauamine etiam ſi nō eſt expſſum
in iure. vbi ꝓcediṫ ſine clauſula appellatōe re-
mota. ſed ẜm leges ſolū vbi eſt expſſuꝫ. Et ſic
intellige. c. nō ſolēt. ij. q. vj. ꝛ vide de app. paſto
ralľ ſup v̄bo expſſo. Iudex appellatōis ẜm le-
ges nō poteſt cām delegare. ſec9 ẜm canones